

Lagutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Åklagarmyndigheten och till vissa lagar som har samband med den

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om Åklagarmyndigheten och till vissa lagar som har samband med den (RP 17/2018 rd): Ärendet har remitterats till lagutskottet för betänkande.

Utlåtande

Utlåtande har lämnats av

- grundlagsutskottet GrUU 25/2018 rd

Sakkunniga

Utskottet har hört

- konsultativ tjänsteman Miia Ljungqvist, justitieministeriet
- regeringsråd Kirsi Äijälä, finansministeriet
- referendarieråd Mikko Eteläpää, Riksdagens justitieombudsmans kansli
- president Tapani Vasama, Vasa hovrätt
- lagman Martti Juntikka, Egentliga Finlands tingsrätt
- ledande häradsåklagare Harri Lindberg, Helsingfors åklagarämbete
- häradsåklagare Jukka Haavisto, åklagarämbetet i Östra Nyland
- ledande häradsåklagare Peter Levlin, åklagarämbetet i Österbotten
- förvaltningsdirektör Joanna Autiovuori, Riksåklagarämbetet
- biträdande riksåklagare Jukka Rappe, Riksåklagarämbetet
- ledande expert Tiina Tähtinen, Riksåklagarämbetet
- kriminalkommissarie Markku Silen, Helsingfors polisinrättning
- polisinspektör Antti Leppilähti, Polisstyrelsen
- ordförande Outi Ahonen, Personalföreningen vid Justitieförvaltningen PJF rf
- advokat Mervi Salo, Finlands Advokatförbund
- ordförande Sari Aho, Suomen Syyttäjähdistys ry
- ordförande Jukka Haavisto, Suomen Syyttäjähdistys ry
- professor Olli Mäenpää.

Skriftligt yttrande har lämnats av

Betänkande LaUB 5/2018 rd

- inrikesministeriet
- justitiekanslersämbetet
- Landskapsåklagarämbetet i landskapet Åland
- åklagarämbetet i Östra Finland
- åklagarämbetet i Lappland
- åklagarämbetet i Västra Finland
- åklagarämbetet i Västra Nyland
- åklagarämbetet i Uleåborg
- Salpausselän syyttäjänvirasto
- åklagarämbetet i Inre Finland
- Rättsregistercentralen
- Gränsbevakningsväsendet
- Svenska Finlands folkting
- Tullen
- Ålands landskapsregering.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en lag om Åklagarmyndigheten. Samtidigt upphävs gällande lag om åklagarväsendet. Åklagarväsendet omstruktureras så att Riksåklagarämbetet och de underlydande åklagarämbetena ombildas till ett enda ämbetsverk, Åklagarmyndigheten.

Åklagarmyndigheten ska bestå av riksåklagarens byrå som är centralförvaltningsenhet och av fem åklagardistrikt som är avdelningar inom myndigheten.

Tjänstebenenämningen häradsåklagare ändras till distriktsåklagare. På Åland bibehålls tjänstebenenämningen landskapsåklagare. Specialiståklagare ska hädanefter ha en tjänst som specialiståklagare.

Alla tjänster är gemensamma för Åklagarmyndigheten och placeras i åklagardistriktet eller vid riksåklagarens byrå. Ett åklagardistrikt leds av ledande distriktsåklagaren, som utnämns till sin tjänst för viss tid.

I lagen föreskrivs fortfarande om åklagarens uppgifter, behörighet, rätt att få information, jäv, beredskap och uppgiften som ombud.

I propositionen i övrigt görs främst tekniska ändringar i de gällande bestämmelserna.

Lagen har inga konsekvenser för antalet nuvarande verksamhetsställen eller antalet anställda.

Dessutom föreslås främst tekniska ändringar i andra lagar.

Lagarna avses träda i kraft den 31 oktober 2018.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

I propositionen är det fråga om en omstrukturering av åklagarväsendet. Regeringen föreslår att det stiftas en lag om Åklagarmyndigheten. Samtidigt upphävs den gällande lagen om åklagarväsendet. Åklagarväsendet omstruktureras så att Riksåklagarämbetet och de underlydande 11 åklagarämbetena ombildas till ett enda ämbetsverk, Åklagarmyndigheten.

Åklagarmyndigheten ska framöver bestå av riksåklagarens byrå som är centralförvaltningsenhet och av fem åklagardistrikt som är avdelningar inom myndigheten. Tjänstebenämningen häradsåklagare ändras till distriktsåklagare. På Åland bibehålls tjänstebenämningen landskapsåklagare. Specialiståklagare ska härnäst ha en tjänst som specialiståklagare.

I framtiden är alla tjänster gemensamma för Åklagarmyndigheten och placeras i åklagardistriktet eller vid riksåklagarens byrå. Ett åklagardistrikt leds av ledande distriktsåklagaren, som utnämns till sin tjänst för viss tid.

I lagen föreskrivs fortfarande om åklagarens uppgifter, behörighet, rätt att få information, jäv, beredskap och uppgiften som ombud. I propositionen i övrigt görs främst tekniska ändringar i de gällande bestämmelserna.

Enligt uppgift till lagutskottet finns det många orsaker bakom reformen. Åklagarens uppgifter har under de senaste åren blivit mer krävande och varierande. Antalet krävande brottmål har ökat betydligt. Brottmålen har allt oftare internationella kopplingar, och åklagarna har fått nya uppgifter i anknytning till internationell rättsvård. Dessa kräver särskild kompetens.

I propositionsmotiven sägs det (RP, s. 4) att antalet uppgifter och de krav som uppgifterna ställer ökar, men resurserna har likväl inte ökat i samma takt. För att åklagarväsendets uppgifter ska kunna skötas på behörigt sätt krävs det en kritisk granskning av arbetssätten, verksamheten måste utvecklas så att den blir mer effektiv och resurserna måste riktas på rätt sätt. Meningen med propositionen är att organisationsstrukturen ska stödja detta utvecklingsarbete. Enligt propositionen (RP, s. 4) ligger verksamhetsinriktade orsaker till grund för reformen. Det handlar bland annat om främjande av en enhetlig verksamhet och en professionell ledarskapskultur, en effektivare verksamhet och en fördjupning av expertisen inom åklagarväsendet. Strukturen gör det möjligt att centralisera förvaltnings- och stöduppgifterna och därmed effektivisera verksamheten. Den riksomfattande strukturen ger bättre förutsättningar att leda Åklagarmyndigheten som helhet. Avsikten är att ett enda ämbetsverk bättre ska kunna främja en enhetlig nationell beslutsverksamhet och enhetliga åklagarförfaranden i olika områden. Ett enda ämbetsverk kan effektivare utnyttja möjligheterna med nya datasystem och därmed uppnå de uppställda produktivitetsmålen. När verksamheten sköts av ett enda ämbetsverk är det också lättare att rikta resurserna på ett optimalt sätt i föränderliga situationer.

Propositionen syftar till att trygga verksamhetsförutsättningarna för Åklagarmyndigheten så att mer resurser kan riktas till behandling av krävande brottmål. Genom att centralisera förvaltning-

Betänkande LaUB 5/2018 rd

en och stödfunktionerna till en centralenhet kan man frigöra resurser för Åklagarmyndighetens viktigaste uppgift, dvs. åklagararbetet.

Utifrån det som sägs ovan och de uppgifter utskottet fått anser lagutskottet att den föreslagna omstruktureringen är motiverad. När åklagarens verksamhet och avgörandena blir enhetligare förbättras medborgarnas rättssäkerhet och likställdhet inför lagen. Av betydelse med tanke på rättssäkerheten är också den förkortning av handläggningstiderna i brottmål som propositionen syftar till (RP, s. 11).

Grundlagsutskottet har med anledning av lagutskottets begäran om utlåtande lämnat utlåtande (GrUU 25/2018 rd) i frågan.

Sammantaget sett tillstyrker lagutskottet lagförslagen, men med följande kommentarer och ändringsförslag.

Åklagarnas och Åklagarmyndighetens oberoende

En oberoende Åklagarmyndighet har stor betydelse framför allt som garanti för en rättvis rättegång. Grundlagsutskottet understryker i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 25/2018 rd) att åklagarens oberoende ställning spelar en viktig roll inte bara när en åklagare beslutar om åtal utan också när en åklagare förelägger strafforder eller lägger fram domsförslag.

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande att lagutskottet måste ta ställning till om lagen behöver få en förtydligande bestämmelse om Åklagarmyndighetens oberoende och självständiga ställning, exempelvis i 2 § om Åklagarmyndighetens uppgift.

Lagutskottet anser att de synpunkter på åklagarens självständiga och oberoende ställning som grundlagsutskottet kommer med i sitt utlåtande är viktiga. I den föreslagna lagen om Åklagarmyndigheten behövs det en uttrycklig precisering av Åklagarmyndighetens ställning till dessa delar. Lagutskottet föreslår därför att 2 § i lagförslag 1 kompletteras med ett omnämnande av självständighet och oberoende så att det sägs i paragrafen att Åklagarmyndigheten svarar självständigt och oberoende för ordnandet av åklagarväsendet.

För att förtydliga den föreslagna regleringen i fråga om Åklagarmyndighetens självständiga och oberoende ställning föreslår utskottet dessutom att rubriken för 1 kap., 1 § och rubriken för 2 § i lagförslag 1 ändras så att det framgår av bestämmelserna att det i den föreslagna lagen också beskrivs om Åklagarmyndighetens ställning.

Enligt 10 § i lagförslag 1 utövar åklagarna självständig och oberoende åtalsprövningsrätt.

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 25/2018 rd, s. 2) att åklagaren med stöd av bestämmelsen ska fatta de avgöranden som omfattas av hans eller hennes beslutanderätt självständigt och oberoende. Med sådana beslut avses utöver avgöranden i anknytning till åtalsprövning även andra beslut som åklagaren har behörighet för vid förundersökning eller i en brottsprocess (RP, s. 25).

Betänkande LaUB 5/2018 rd

Den föreslagna formuleringen kan enligt utlåtandet i och för sig tolkas så att den innefattar de frågor som nämns i motiveringen. För tydlighetens skull och för att understryka åklagarens oberoende ställning säger grundlagsutskottet att lagutskottet kunde överväga att komplettera bestämmelserna till exempel med det som står i motiven.

Lagutskottet anser att det som grundlagsutskottet föreslår i sitt utlåtande är motiverat. Utskottet anser att det är befogat att komplettera 10 § i lagförslag 1 så att det i paragrafen utöver att åklagarna utövar självständig och oberoende åtalsprövningsrätt också sägs att en åklagare i de brottmål som åklagaren handlägger självständigt och oberoende ska fatta alla de avgöranden som omfattas av hans eller hennes beslutanderätt och som gäller förverkligande av det straffrättsliga ansvaret.

Tidsbegränsad anställning av ledande distriktsåklagare

Enligt 17 § 3 mom. i lagförslag 1 utnämns ledande distriktsåklagare till tjänsten för en tid av högst fem år. Enligt 18 § leds varje åklagardistrikt av en ledande distriktsåklagare.

I propositionsmotiven (RP, s. 14) sägs det att de krav som rör ledningen av ett åklagardistrikt är större än för ledningen av enskilda åklagarämbeten, vilket förutsätter framgång i ledningsuppgiften samt engagemang och motivation. Åklagardistriktet ska fungera så effektivt och ändamålsenligt som möjligt, och tillsättandet av tjänsten som ledande distriktsåklagare för viss tid kan antas främja detta. Av dessa orsaker bör framgången i uppgiften regelbundet utvärderas.

Lagutskottet anser att bland annat de omständigheter som nämns ovan talar för att ledande distriktsåklagare ska utnämnas för viss tid. Utskottet påpekar att utnämning till de högsta ledningsuppgifterna inom statsförvaltningen i regel sker för en tid av fem år. Enligt 9 a § i statstjänstemannalagen (750/1994) gäller bestämmelsen de tjänster som avses i den lagens 26 § 3 och 4 punkt. Sådana tjänster är bland annat ministeriernas högsta tjänster såsom kanslichefer och avdelningschefer samt cheferna för de ämbetsverk som lyder under ett ministerium. Bestämmelsen gäller dock inte tjänsten som riksåklagare. Det beror på riksåklagarens särställning som högsta åklagare. Enligt de uppgifter som utskottet fått är utnämning till tjänster för viss tid vanligt också i mellanledningen inom statsförvaltningen. Enligt statstjänstemannalagen kan en tjänst besättas för viss tid, om det finns grundad anledning till det som sammanhänger med tjänstens art eller ämbetsverkets verksamhet det kräver (9 § 2 mom. i statstjänstemannalagen). Utskottet erfar att ledningsuppgifterna är uppgifter av sådan natur att det har ansetts befogat att de ska vara tidsbegränsade. De uttryckliga bestämmelserna om saken som tas in i lagen om Åklagarmyndigheten kommer att klargöra frågan och underlätta tolkningen i framtiden.

Grundlagsutskottet fäster i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 25/2018 rd, s. 3) uppmärksamhet vid att tjänsten som ledande distriktsåklagare är tidsbegränsad. Enligt utlåtandet understryks det i motiven till lagförslaget att de ledande distriktsåklagarna har uppgifter som innefattar ledarskap och administration (RP, s. 14). Men de ska också ägna sig åt rättskipning även om regeringen bedömer att den typen av arbete inte ingår i någon större utsträckning (RP, s. 14). Dessutom har de ledande distriktsåklagarna en del administrativa uppgifter, exempelvis att fördela målen mellan distriktsåklagarna, och enligt grundlagsutskottets uppfattning är sådana uppgifter av di-

Betänkande LaUB 5/2018 rd

rekt relevans också för rättskipningen. Följaktligen anser grundlagsutskottet att förslaget bör bedömas i synnerhet med avseende på garantierna för att åklagarna är oberoende i sitt arbete.

Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att regeringen i avsnittet om lagstiftningsordningen går närmare in på bestämmelserna om att chefsdomare ska utnämnas för viss tid. Enligt 11 kap. 2 § i domstolslagen (673/2016) utnämns chefsdomarna för sju år i sänder. I sitt utlåtande om domstolslagen (GrUU 14/2016 rd) lyfte grundlagsutskottet inte särskilt fram de bestämmelserna.

Domstolslagen skiljer sig från den föreslagna lagen om Åklagarmyndigheten på den punkten att den har särskilda bestämmelser som ska garantera att chefsdomare med tidsbegränsad utnämning är oberoende, så kallad tjänstegaranti. En chefsdomare som har utnämnts till en ordinarie domartjänst är enligt domstolslagen tjänstledig från denna tjänst under den tid han eller hon tjänstgör som chefsdomare. Vidare föreskrivs det att en chefsdomare som inte har utnämnts ordinarie till någon annan domartjänst har rätt att bli utnämnd till en ordinarie tjänst när mandattiden löpt ut.

Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande det vara klart att det förekommer skillnader i den konstitutionella bedömningen av domarnas och åklagarnas oberoende. Grundlagen har enligt utskottet inga bestämmelser som utgör ett absolut hinder för att ledande distriktsåklagare utnämns för viss tid.

I utlåtandet konstateras det att ett varaktigt tjänsteförhållande dock är av betydelse med avseende på grundlagens 104 § om åklagare och dess 21 § om rättsskydd. Det sägs att åklagarnas och Åklagarmyndighetens oberoende kunde regleras bättre med bestämmelser om tjänstegaranti för ledande distriktsåklagare av den typ som finns i domstolslagen. I samma syfte kunde det föreskrivas att ledande distriktsåklagare ska utnämnas för fem år och inte som i propositionen för högst fem år.

Lagutskottet anser att åklagarnas oberoende är en synnerligen viktig sak med betydelse bland annat för rättssäkerheten. Efter att ha bedömt propositionen och de uppgifter det fått håller lagutskottet ändå med grundlagsutskottet om att det förekommer skillnader i bedömningen av domarnas och åklagarnas oberoende. Domarnas rätt att kvarstå i tjänsten följer redan av grundlagen. Det finns fog för det exceptionella utnämningsförfarandet för domare inom statsförvaltningen. I grundlagen jämföras åklagarna inte med domare. Det är enligt lagutskottet därför inte heller motiverat att jämföra åklagarna med domare och tillämpa motsvarande bestämmelser om tjänstegaranti på tjänsten som ledande distriktsåklagare som i domstolslagen. Utskottet anser således att regleringen i 17 § 3 mom. i lagförslag 1 är korrekt till dessa delar.

Enligt den föreslagna 17 § 3 mom. sker utnämning till en tjänst som ledande distriktsåklagare för en tid av högst fem år. Lagutskottet påpekar att den föreslagna formuleringen avviker från formuleringen i till exempel 9 a § 1 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994). Enligt det momentet sker utnämning för en tid av fem år, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna för kortare tid. I likhet med grundlagsutskottet konstaterar lagutskottet att det i stället för formuleringen i 17 § 3 mom. i lagförslag 1 ("för en tid av högst fem år") är motiverat att använda formuleringen "för en tid av fem år". Dessutom anser lagutskottet att det är motiverat att komplettera momentet med en formulering som motsvarar formuleringen i statstjänstemannalagen, "om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna för kortare tid". Det sistnämnda tillägget kan bli

Betänkande LaUB 5/2018 rd

tillämpligt till exempel i situationer där den som utnämns till en tjänst kommer att uppnå avgångsåldern innan tiden på fem år löper ut.

Överlämnande av brottmål

I 21 § i lagförslag 1 ingår det bestämmelser om överlämnande av brottmål till en annan åklagare. Det föreskrivs att en åklagare kan lämna över ett brottmål som han eller hon handlägger till en annan åklagare med dennes samtycke, om det med hänsyn till målets art och andra omständigheter är ändamålsenligt. Detta kräver samtycke av båda åklagarnas chefer.

Enligt propositionsmotiven (RP, s. 28) kan överlämnandet ske till exempel när parterna i målet har flyttat till annan ort. Grundlagsutskottet menar i sitt utlåtande (GrUU 25/2018 rd, s. 4) att överlämnande av mål till en annan åklagare mycket väl kan motiveras med att handläggningen blir smidigare. Utskottet säger emellertid att formuleringen är problematisk med avseende på legalitetsprincipen i 2 § 3 mom. och ansvaret för ämbetsåtgärder enligt 118 § i grundlagen.

Grundlagsutskottet påpekar i sitt utlåtande att enligt den föreslagna bestämmelsen kan en tjänsteman som handlägger ett enskilt rättsskipningsärende och avgörandet i ärendet på eget initiativ överlämna ett ärende som ingår i hans eller hennes tjänsteuppdrag till en annan tjänsteman. Det krävs dock samtycke från den mottagande åklagaren och båda åklagarnas chefer. Paragrafen kräver att det ska vara ändamålsenligt att överlämna ett brottmål med hänsyn till målets art och andra omständigheter. Enligt grundlagsutskottet visar detta inte i tillräckligt hög grad att ett överlämnande är ett undantag från huvudregeln, som säger att varje åklagare ska utföra de uppgifter som han eller hon åläggs.

Enligt grundlagsutskottet måste bestämmelsen ändras så att det framgår att överlämnandet bygger på ett beslut som fattats av någon som är i chefsställning i förhållande till åklagaren. Dessutom måste villkoren för att överlämna ett mål stramas åt. Utan dessa ändringar kan lagförslag 1 inte behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Lagutskottet anser att grundlagsutskottets anmärkningar är viktiga. Lagutskottet konstaterar att bestämmelsen om möjlighet att överlämna brottmål i sig dock är motiverad. Parterna i målet kan till exempel ha flyttat till annan ort, på det sätt som sägs i motiveringen. Det kan också vara fråga om att den åklagare som handlägger brottmålet har förhinder på grund av andra tjänsteuppdrag eller om tidsplaner som gäller rättegången. Som det sägs i motiveringen ska det vara fråga om särskilda skäl (RP, s. 28).

Lagutskottet håller med grundlagsutskottet om att överlämnandet uttryckligen ska grunda sig på ett beslut som fattats av någon som är i chefsställning i förhållande till åklagaren. För att kunna leda åklagarverksamheten på behörigt sätt och särskilt för att sörja för en jämlik fördelning av åklagarnas arbetsbörda är det viktigt att cheferna i fråga fattar arbetsledningsbeslut om överlämnande av åtalsärenden enligt 21 §. På grund av åklagarnas självständighet och oberoende behövs det dock samtycke av den åklagare vars mål överlämnas, menar utskottet. Ett undantag är situationer där åklagaren faktiskt helt och hållet är förhindrad att sköta åklagaruppdraget i fråga. I det sistnämnda fallet kan det till exempel handla om ett sjukdomsfall där det i praktiken inte heller är möjligt att få samtycke.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

Utifrån det som sägs ovan föreslår lagutskottet att 21 § delas upp på två moment. I det första av dem föreskrivs det om situationer där åklagaren är förhindrad att sköta sitt åklagaruppdrag och åklagarens chef därför överlämnar brottmål till en annan åklagare. I de fallen krävs det inte samtycke av den åklagare vars mål överlämnas.

I det nya 2 mom. som lagutskottet föreslår föreskrivs det om övriga situationer där mål får överlämnas. I de fallen är överlämnande möjligt bara om det finns särskilda skäl. Det kan enligt utskottet till exempel handla om ordnande av en snabb rättegång, en jämn fördelning av arbetet, särskild kompetens eller andra motsvarande situationer där det av särskilda skäl är ändamålsenligt att överlämna målet. Utskottet betonar att syftet med 1 mom. och det nya 2 mom. som utskottet föreslår är att överlämnande av mål tydligt ska utgöra ett undantag från huvudregeln att varje åklagare utför de uppgifter som åläggs honom eller henne.

Bemyndiganden att utfärda förordning

I 29 § i lagförslag 1 finns det bestämmelser om bemyndiganden att utfärda förordning. Enligt paragrafen får närmare bestämmelser om bland annat åklagarnas uppgifter samt förordnandet till uppgifterna utfärdas genom förordning av statsrådet. Grundlagsutskottet ansåg i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 25/2018 rd, s. 4) att med avseende på åklagarnas oberoende är det problematiskt att statsrådet med en förordning kan föreskriva vad det ska ingå i en åklagares domstolsuppdrag och hur uppgifterna ska utföras. Enligt utlåtandet måste bemyndigandet därför preciseras till att det genom förordning får utfärdas närmare bestämmelser bara om åklagarnas administrativa uppgifter. Detta stämmer också överens med propositionsmotiven (RP, s. 31). Denna ändring är enligt grundlagsutskottet en förutsättning för att lagförslag 1 ska kunna behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Lagutskottet anser att grundlagsutskottets synpunkt är viktig. Lagutskottet föreslår att 29 § 2 mom. i lagförslag 1 ändras så att till momentet fogas ordet ”administrativa”. Då framgår det av momentet att närmare bestämmelser om uttryckligen åklagarnas administrativa uppgifter får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lagutskottet fäster dessutom uppmärksamhet vid vad grundlagsutskottet säger i sitt utlåtande (GrUU 25/2018 rd, s. 4) om 16 § om avgörande av ärenden som gäller förvaltningsklagan i det utkast till förordning som bifogats propositionen. I utlåtandet sägs det att man av paragrafens 2 mom. kan få den uppfattningen att momentet indirekt är ett försök att reglera arbetsfördelningen mellan de högsta laglighetsövervakarna. Enligt 110 § 2 mom. i grundlagen kan bestämmelser om fördelningen av uppgifter mellan justitiekanslern och justitieombudsmannen utfärdas genom lag, dock så att ingenderas behörighet i fråga om laglighetskontrollen får begränsas. Lagutskottet poängterar att det är skäl att beakta det som sägs ovan när förordningen av statsrådet utfärdas.

Biträdande chef

Enligt 18 § 2 mom. i lagförslag 1 kan ledande distriktsåklagaren bistås av en eller flera biträdande chefer.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

Grundlagsutskottet konstaterar i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 25/2018 rd, s. 5) att lagförslaget är otydligt vad beträffar en biträdande chefs ställning, uppgifter och befogenheter och hur dessa förhåller sig till åklagarnas uppgifter. Enligt utlåtandet sägs det visserligen i 19 § indirekt att administrativa ärenden genom arbetsordningen kan åläggas en biträdande chef. Till följd av regleringen om åklagarväsendet i grundlagen måste den grundläggande regleringen om biträdande chefer preciseras.

Enligt 18 § 2 mom. i lagförslag 1 leds varje åklagardistrikt av en ledande distriktsåklagare. Ledande distriktsåklagaren kan bistås av en eller flera biträdande chefer. Enligt 29 § 2 mom. i den föreslagna lagen om Åklagarmyndigheten får närmare bestämmelser om bland annat åklagarnas uppgifter samt förordnandet till uppgifterna utfärdas genom förordning av statsrådet. I 9 § i det utkast till statsrådets förordning om Åklagarmyndigheten som bifogats propositionen föreskrivs det att de biträdande cheferna förordnas av riksåklagarens byrå på förslag av åklagardistriktet. Förordnandet utfärdas för högst fem år åt gången. I lagförslagets 7 § nämns inte de biträdande cheferna som åklagare.

Enligt uppgift till lagutskottet föreslås det inga ändringar i den grundläggande regleringen om de biträdande cheferna eller deras roll. I propositionen finns det en bestämmelse om biträdande chefer som i sak motsvarar 17 § 2 mom. i den gällande lagen om åklagarväsendet (439/2011). I detaljmotiven till den föreslagna 18 § (RP, s. 27) sägs det att bestämmelser om förordnande till uppdraget som biträdande chef utfärdas genom förordning av statsrådet. Enligt 11 § i gällande statsrådets förordning om åklagarväsendet (1390/2011) förordnar riksåklagarämbetet på förslag av åklagarämbetet en häradsåklagare att tjänstgöra som biträdande chef för åklagarämbetet för fyra år åt gången. Det är meningen att i 9 § i den statsrådsförordning om Åklagarmyndigheten som ska utfärdas ta in en motsvarande bestämmelse, på det sätt som anges ovan. Avsikten är att personer som utnämnts till en åklagartjänst ska komma i fråga.

Enligt uppgift till utskottet handlar det i förordnandet till biträdande chef om att sköta uppdraget som närmaste chef och övriga administrativa uppgifter. En biträdande chef är också en självständig åklagare med en åklagartjänst som ska sköta rättskipningsuppgifter på ett oberoende sätt. Meningen är inte att genom uppgiftsstrukturen förbigå den tjänstestruktur som det föreskrivs om i lag. Man behöver därför inte inrätta någon tjänst som åklagare som biträdande chef.

Sammantaget anser lagutskottet att förslaget i grunden motsvarar de biträdande chefernas roll och uppgifter och är korrekt. Det är ändå skäl att förtydliga den grundläggande regleringen om biträdande chefer i lagen, så att det klart framgår av 18 § i lagförslaget att de biträdande cheferna är åklagare som förordnats till uppgiften och att de åklagare som förordnats till uppgiften som biträdande chef förutom uppgifterna som åklagare också sköter sådana administrativa uppgifter inom åklagardistriktet som ålagts dem. Lagutskottet föreslår en ovannämnd precisering i 18 § i lagförslag 1.

Lagutskottet föreslår i samband med bemyndigandena att utfärda förordning ovan att ordalydelser i 29 § 2 mom. i lagförslag 1 ändras så att till momentet fogas ordet ”administrativa”. Då framgår det av momentet att närmare bestämmelser om uttryckligen åklagarnas administrativa uppgifter får utfärdas genom förordning.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

För att förtydliga den grundläggande regleringen om biträdande chefer i lagen föreslår lagutskottet vidare en precisering av bestämmelsen om bemyndigande att utfärda förordning i 29 § 2 mom. Förteckningen över de närmare bestämmelser som eventuellt utfärdas genom förordning av statsrådet kompletteras med ett omnämnande av uppgiften som biträdande chef och förordnandet till uppgiften.

Lagutskottet påpekar dessutom att det är motiverat att ändra 9 § i det utkast till förordning av statsrådet som bifogats propositionen så att där på samma sätt som i 11 § i den gällande statsrådsförordningen nämns de åklagartjänster för vars del förordnande till uppgiften kan komma i fråga.

Handläggning av tjänsteåtal

I 27 § i lagförslag 1 finns bestämmelser om handläggning av tjänsteåtal. Enligt 1 mom. åtalas riksåklagaren och biträdande riksåklagaren för tjänstebrott vid högsta domstolen. Åklagare är antingen justitiekanslern i statsrådet eller riksdagens justitieombudsman. Enligt 2 mom. åtalas en statsåklagare för tjänstebrott vid hovrätten. Åklagare är antingen justitiekanslern eller justitieombudsmannen. Enligt 3 mom. åtalas en ledande distriktsåklagare, specialiståklagare, distriktsåklagare och biträdande åklagare för tjänstebrott vid hovrätten. Åklagare är riksåklagaren eller en av riksåklagaren förordnad åklagare.

Den föreslagna regleringen skiljer sig från nuläget särskilt i det att antingen justitiekanslern eller justitieombudsmannen är åklagare också när det gäller en statsåklagares tjänstebrott. Lagutskottet anser att det som utgångspunkt är motiverat att den prövning som hänför sig till utövningen av åtalsrätten i fråga om en statsåklagares tjänstebrott har flyttats bort från åklagarväsendet. Ändringen är på sin plats med tanke på den externa tilltron till utövningen av åtalsrätten.

Utskottet påpekar dock att denna prövning när det gäller en ledande distriktsåklagare, specialiståklagare, distriktsåklagare eller biträdande åklagare enligt det föreslagna 3 mom. fortfarande kommer att finnas inom åklagarväsendet. I propositionsmotiven (RP, s. 31) sägs det att eftersom alla åklagare arbetar vid en och samma myndighet, ska riksåklagaren förordna en åklagare till dessa tjänstebrottsärenden med beaktande av jävsbestämmelserna i lagförslagets 24 §. Vidare sägs det i motiven att åklagaren kan förordnas från ett annat distrikt eller från riksåklagarens byrå.

I lagförslagets 24 § 1 mom. finns det en förteckning med sex punkter över jävsgrunderna. När det gäller 1—5 punkten kan jävssituationer sannolikt lätt undvikas. Däremot är den grund som föreskrivs i 6 punkten inte lika tydlig. Enligt den är en åklagare jävig om någon annan omständighet än en sådan som avses i 1—5 punkten kan ge motiverad anledning att ifrågasätta åklagarens opartiskhet i målet. Av betydelse är enligt lagutskottet om det för en utomstående kan uppstå misstankar i fråga om opartiskheten, dvs. om det utifrån yttre fakta finns berättigad anledning att betvivla den.

Lagutskottet anser att det är motiverat att den prövningsrätt som finns i anslutning till utövningen av åtalsrätten ska flyttas bort från åklagarväsendet också när det gäller lägre åklagare, i avvikelse från det föreslagna 3 mom. i 27 § om handläggning av tjänsteåtal. Det ökar den allmänna tilltron till handläggningen av tjänsteåtal som gäller åklagare.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

Som det sägs ovan är enligt 27 § 2 mom. antingen justitiekanslern eller justitieombudsmannen åklagare i mål som gäller statsåklagare. Det sägs inte i bestämmelsen att en åklagare som dessa har förordnat alternativt kan vara åklagare. Lagutskottet anser att det inte är ändamålsenligt att tjänsteåtal mot en statsåklagare kategoriskt alltid ska utföras av de högsta laglighetsövervakarna. Detsamma gäller tjänstebrott som begåtts av en ledande distriktsåklagare, specialiståklagare, distriktsåklagare eller biträdande åklagare. I fråga om dem anser utskottet såsom det sägs ovan att det är motiverat att den prövningsrätt som finns i fråga om utövningen av åtalsrätten flyttas bort från åklagarväsendet.

Till dessa delar fäster utskottet uppmärksamhet vid grundlagens 110 § om justitiekanslerns och justitieombudsmannens åtalsrätt. I paragrafens 1 mom. föreskrivs det om väckande av åtal mot en domare för lagstridigt förfarande i en ämbetsåtgärd. Enligt momentets andra mening kan justitiekanslern och justitieombudsmannen utföra åtal eller förordna att åtal ska väckas också i andra ärenden som omfattas av deras laglighetskontroll. Den nu föreslagna lagstiftningen påverkar inte på något sätt bestämmelsen i grundlagen. Utskottet noterar dock att inte heller enligt ordalydelsen i den bestämmelsen har de högsta laglighetsövervakarna någon skyldighet att själva utföra åtal i de ärenden som avses där.

Utifrån det som sägs ovan föreslår lagutskottet att bestämmelserna om handläggning av tjänsteåtal i 27 § 2 och 3 mom. i lagförslag 1 ändras så att i 2 mom. utöver statsåklagare nämns ledande distriktsåklagare, specialiståklagare, distriktsåklagare och biträdande åklagare. Dessutom kompletteras 2 mom. så att också en åklagare som förordnats av justitiekanslern eller justitieombudsmannen kan vara åklagare. Till följd av lagutskottets förslag kan 3 mom. strykas.

Lagutskottet konstaterar dessutom att i en situation där de högsta laglighetsövervakarna beslutar att förordna en åklagare i ett ärende är det befogat att de med riksåklagaren diskuterar vilken åklagare som med hänsyn till sin kompetens, sin arbetssituation och övriga särskilda omständigheter är lämplig för uppgiften. Det är bra att föra denna diskussion i god tid innan laglighetsövervakaren utfärdar sitt åtalsförordnande, så att den åklagare som utför åtalet har möjlighet att sätta sig in i saken redan under förundersökningen.

Ombildningen av tjänster till gemensamma tjänster för myndigheten

Enligt propositionen (RP, s. 13) ska tjänsterna vid Åklagarmyndigheten enligt vedertagen praxis inom statsförvaltningen vara gemensamma för myndigheten för att myndigheten ska kunna organiseras på det sätt som krävs för ändamålsenliga arbetsarrangemang.

Av betydelse i detta avseende är de övergångsbestämmelser som gäller personalen i 34 § i lagförslag 1. Enligt paragrafens 1 mom. finns bestämmelser om personalens ställning i 2 kap. i statstjänstemannalagen (750/1994). Enligt 2 mom. ombildas tjänsterna vid åklagarämbetena och Riksåklagarämbetet till gemensamma tjänster för Åklagarmyndigheten vid ikraftträdandet av lagen. Sådan ombildning av tjänster som avses här kräver enligt momentet inte den till tjänsten utnämnda tjänstemannens samtycke.

Enligt 3 mom. upphör tjänsterna som ledande häradsåklagare vid åklagarämbetena och tjänsteförhållandena utan uppsägning vid ikraftträdandet av lagen. Varje ledande häradsåklagare över-

Betänkande LaUB 5/2018 rd

förs till en tjänst som distriktsåklagare till det distrikt eller den enhet som motsvarar verksamhetsstället vid tidpunkten för ikraftträdandet av lagen. Tjänsterna som häradsåklagare ombildas till tjänster som distriktsåklagare och placeras i de distrikt och enheter som följer av deras verksamhetsställen vid ikraftträdandet av lagen.

Enligt propositionen (RP, s. 14) tillämpas statstjänstemannalagens allmänna bestämmelser på överföring och placering av tjänster. Statstjänstemannalagen är en allmän lag som gäller samtliga statstjänstemän och som på ett heltäckande sätt innehåller bestämmelser som å ena sidan behövs för arrangerandet av statens funktioner och som å andra sidan säkerställer rättsskyddet för statsanställda. Gemensamma tjänster vid ett statligt ämbetsverk kan på ett ändamålsenligt sätt placeras inom ämbetsverket för skötseln av dess uppgift.

Under behandlingen i utskottet var det oklart om särskilt när och i vilka situationer en tjänst i samband med reformen och å andra sidan efter den kan placeras på annan ort utan samtycke av tjänstemannen. Lagutskottets uppfattning till dessa delar är följande.

Statstjänstemannalagens 5 a § gäller omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen. Paragrafen gäller den tidpunkt när omstruktureringen sker, i detta fall alltså den tidpunkt när riktsåklagarämbetet och åklagarämbetena slås samman till Åklagarmyndigheten, och blir tillämplig då. På det sätt som avses i 5 a § i statstjänstemannalagen behövs inte tjänstemannens samtycke om tjänsten överförs inom eller till tjänstemannens pendlingsregion. Omvänt behövs tjänstemannens samtycke om tjänsten överförs till en annan pendlingsregion. Den praktiska betydelsen och behovet av 5 a § i statstjänstemannalagen i samband med den nu aktuella propositionen minskar dock i sak av övergångsbestämmelserna i den föreslagna 34 § 3 mom., enligt vilka de åklagartjänster som avses där placeras i de distrikt och enheter som följer av deras verksamhetsställen vid ikraftträdandet av lagen.

Senare, efter att den föreslagna lagen trätt i kraft, har tjänsterna i enlighet med 34 § 2 mom. ombildats till gemensamma tjänster för Åklagarmyndigheten. Då handlar det inte längre om omstrukturering enligt 5 a § i statstjänstemannalagen för samtyckesfrågornas del. Inte heller bestämmelserna om krav på tjänstemannens samtycke i 5 § i statstjänstemannalagen gäller i sådana fall när placeringen av en tjänst som är gemensam för ett ämbetsverk ändras inom ämbetsverket.

I statstjänstemannalagen finns det ingen särskild bestämmelse om placeringen av en gemensam tjänst inom ett ämbetsverk. I 27 § 3 mom. i statstjänstemannalagen finns det emellertid en bestämmelse som är relevant i detta sammanhang. Om en tjänst som inrättats vid ämbetsverket förläggs till en annan ort och tjänstemannen av grundad anledning inte övergår till att arbeta på denna ort, kan tjänstemannen sägas upp med stöd av paragrafen, dvs. av produktionsorsaker eller ekonomiska orsaker, i stället för av individuella orsaker som beror på tjänstemannen. Uppsägningsgrunden kan vara av betydelse med tanke på tjänstemannens rättigheter efter uppsägningen.

En tjänstemans rättssäkerhet i en situation där en gemensam tjänst ska placeras på en annan ort grundar sig på ett samarbetsförfarande (15 § i lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar, 1233/2013) som genomförs innan tjänsten omplaceras och på en möjlighet att överklaga omplaceringsbeslutet om placeringsorten för tjänsten ändras (57 § 3 mom. 2 punkten och 4 mom. i statstjänstemannalagen). Dessutom kan tjänstemannen överklaga ett beslut om uppsäg-

Betänkande LaUB 5/2018 rd

ning utifrån 57 § i statstjänstemannalagen. Det är klart att tjänstemannen ska höras innan en gemensam tjänst placeras på en annan ort.

Utskottet anser att förslaget om att tjänsterna ska ombildas till gemensamma tjänster för Åklagarmyndigheten som utgångspunkt är motiverat. Detta motsvarar enligt uppgift den allmänna utvecklingen inom statsförvaltningen. Utskottet anser att de gemensamma tjänsterna möjliggör en bättre övergripande personalplanering hos myndigheten än om tjänsterna skulle inrättas i mindre delar av myndigheten. Att resurserna inriktas på rätt sätt har betydelse också för en smidig handläggning av brottmål och således också för parternas rättsskydd.

Enligt propositionsmotiven (RP, s. 14) är situationer där det senare kan uppstå ett behov av att placera en tjänst på en annan ort sällsynta. Utskottet understryker att en sådan situation i enlighet med det som sägs i motiveringen kan bli aktuell främst om den enhet där tjänstemannen arbetar läggs ned eller tjänstemannens uppgifter och ämbetsverkets möjligheter att erbjuda tjänstemannen uppgifter minskar väsentligt eller annat än tillfälligt.

Utskottet anser utifrån en samlad bedömning av regeringens proposition och de uppgifter det fått att den föreslagna regleringen om gemensamma tjänster är korrekt. Utskottet anser att det i lagen om Åklagarmyndigheten inte behöver föreskrivas om överföring eller placering av en tjänst på ett sätt som avviker från statstjänstemannalagen eller från förslaget. Självfallet ska bestämmelserna tillämpas objektivt och bland annat i den typ av situationer som anges ovan. Utskottet anser således att den föreslagna regleringen inte äventyrar exempelvis en åklagares oberoende i rättskipningsuppgifter.

Ikraftträdande

Enligt propositionen avses lagarna träda i kraft den 31 oktober 2018. Den ursprungliga tidsplanen är inte möjlig när man beaktar behandlingsfasen. Enligt de uppgifter lagutskottet fått från justitieministeriet kan reformen träda i kraft den 1 juli 2019 om lagarna godkänns före utgången av 2018. Å andra sidan ansåg remissinstanserna att ikraftträdandet behöver senareläggas. Lagutskottet konstaterar att det väsentliga är att en tillräckligt lång tid reserveras för arrangemangen kring ikraftträdandet av reformen, utnämningsfrågorna samt andra administrativa arrangemang. Lagutskottet betonar att de ovannämnda synpunkterna ska beaktas när man beslutar om ikraftträdandetidpunkten. I ljuset av det som sägs ovan anser utskottet det vara motiverat att lagarna i avvikelse från den tidsplan som anges i propositionen träder i kraft tidigast hösten 2019.

DETALJMOTIVERING

1. Lag om Åklagarmyndigheten

1 kap. Uppgifter och organisation

Kapitelrubriken. Lagutskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om Åklagarmyndighetens självständiga och oberoende ställning till den del det gäller åklagarnas och Åklagarmyndighetens oberoende och föreslår att *rubriken för 1 kap.* kompletteras med ett om-

Betänkande LaUB 5/2018 rd

nämnannde av Åklagarmyndigheten sällning. Lagutskottet föreslår rubriken ”Åklagarmyndigheten sällning, uppgifter och organisation”.

1 §. Tillämpningsområde. Lagutskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om Åklagarmyndigheten självständiga och oberoende sällning till den del det gäller åklagarnas och Åklagarmyndigheten oberoende och föreslår att 1 § i överensstämmelse med den ovan föreslagna ändringen av rubriken kompletteras med ett omnämnannde av Åklagarmyndigheten sällning. I den form som lagutskottet föreslår innehåller lagen enligt dess 1 § bestämmelser om Åklagarmyndigheten sällning, uppgifter och förvaltning samt om åklagarnas uppgifter.

2 §. Åklagarmyndigheten uppgift. Lagutskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om Åklagarmyndigheten självständiga och oberoende sällning till den del det gäller åklagarnas och Åklagarmyndigheten oberoende och föreslår att *paragrafrubriken* ändras så att den lyder ”Åklagarmyndigheten sällning och uppgift”. Dessutom föreslår utskottet att 2 § får ett omnämnannde av Åklagarmyndigheten självständighet och oberoende. I den form som utskottet föreslår svarar Åklagarmyndigheten enligt 2 § självständigt och oberoende för ordnandet av åklagarverksamheten.

2 kap. Åklagare och åklagarnas uppgifter

10 §. Åklagarnas behörighet. Enligt den föreslagna paragrafen utövar åklagarna självständig och oberoende åtalsprövningsrätt. Enligt paragrafens andra mening är varje åklagare behörig i åklagaruppgifter i hela landet.

Utskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om åklagarnas och Åklagarmyndigheten oberoende och anser att det är befogat att komplettera bestämmelsen om att åklagarna utövar självständig och oberoende åtalsprövningsrätt. Utskottet föreslår att paragrafen får ett omnämnannde av att en åklagare i de brottmål som åklagaren handlägger självständigt och oberoende ska fatta de avgöranden som omfattas av hans eller hennes beslutanderätt och som gäller förverkligande av det straffrättsliga ansvaret. Därför föreslår lagutskottet att 10 § ändras som följer: ”Åklagarna utövar självständig och oberoende åtalsprövningsrätt. En åklagare ska i de brottmål som åklagaren handlägger självständigt och oberoende fatta de avgöranden som omfattas av hans eller hennes beslutanderätt och som gäller förverkligande av det straffrättsliga ansvaret. Varje åklagare är behörig i åklagaruppgifter i hela landet.”

17 §. Utnämning. Paragrafen innehåller bestämmelser om utnämning av åklagare. Enligt 3 mom. sker utnämning till en tjänst som ledande distriktsåklagare för en tid av högst fem år. Utskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om utnämning av ledande distriktsåklagare för viss tid och föreslår att 3 mom. ändras så att utnämning till en tjänst som ledande distriktsåklagare sker för en tid av fem år, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna för kortare tid.

3 kap. Ledning och avgörande av ärenden

18 §. Ledning. Enligt 2 mom. leds varje åklagardistrikt av en ledande distriktsåklagare. Ledande distriktsåklagaren kan bistås av en eller flera biträdande chefer.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

Utskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om de biträdande chefernas ställning och regleringen om de biträdande cheferna och föreslår att den grundläggande regleringen om biträdande chefer i lagen förtydligas. Det framgår då klart av den föreslagna 18 § att de biträdande cheferna är åklagare som förordnats till uppgiften och att de åklagare som förordnats till uppgiften som biträdande chef förutom uppgifterna som åklagare också sköter sådana administrativa uppgifter inom åklagardistriktet som ålagts dem. Lagutskottet föreslår en ovannämnd precisering i 18 § 2 mom.

Lagutskottet föreslår att 18 § 2 mom. får följande lydelse: Ledande distriktsåklagaren kan bistås av en eller flera åklagare som biträdande chef. De biträdande cheferna sköter förutom uppgifterna som åklagare också sådana administrativa uppgifter inom åklagardistriktet som ålagts dem.

21 §. Överlämnande av brottmål till en annan åklagare. Enligt paragrafen kan en åklagare lämna över ett brottmål som han eller hon handlägger till en annan åklagare med dennes samtycke, om det med hänsyn till målets art och andra omständigheter är ändamålsenligt. Detta kräver samtycke av båda åklagarnas chefer.

Lagutskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om överlämnande av brottmål och det som sägs om lagstiftningsordningen i grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 25/2018 rd, s. 4) och föreslår att regleringen ändras så att det framgår av bestämmelsen att överlämnandet bygger på ett beslut som fattats av någon som är i chefsställning i förhållande till åklagaren. Dessutom föreslår utskottet att förutsättningarna för att överlämna mål ses över och skärps.

Utifrån det som konstateras ovan föreslår lagutskottet att 21 § delas upp på två moment. I 1 mom. föreskrivs det om situationer där åklagaren är förhindrad att sköta sitt åklagaruppdrag och åklagarens chef därför överlämnar brottmål till en annan åklagare. I de fallen krävs det inte samtycke av den åklagare vars mål överlämnas.

I *det nya* 2 mom. som lagutskottet föreslår föreskrivs det om övriga situationer där mål får överlämnas. I de fallen är överlämnande möjligt bara om det finns särskilda skäl. Det kan till exempel handla om ordnande av en snabb rättegång, en jämn fördelning av arbetet, särskild kompetens eller andra motsvarande situationer där det av särskilda skäl är lämpligt att överlämna målet. I det av utskottet föreslagna 2 mom. krävs det samtycke av den åklagare vars mål överlämnas.

Lagutskottet föreslår att 21 § i sin helhet får följande lydelse:

Om en åklagare på grund av ett annat tjänsteuppdrag eller av någon annan orsak är förhindrad att sköta sitt åklagaruppdrag, kan åklagarens chef överlämna brottmål som åklagaren handlägger till en annan åklagare. (1 mom.)

En åklagares chef kan av särskilda skäl överlämna brottmål som handläggs av åklagaren till en annan åklagare om det är ändamålsenligt med tanke på en snabb rättegång, en jämn fördelning av arbetet, särskild kompetens eller andra motsvarande skäl. Detta kräver samtycke av den åklagare som handlägger målet. (2 mom.)

4 kap. Särskilda bestämmelser

27 §. Handläggning av tjänsteåtal. Paragrafen innehåller bestämmelser om handläggning av tjänsteåtal. Enligt 1 mom. åtalas riksåklagaren och biträdande riksåklagaren för tjänstebrott vid högsta domstolen. Åklagare är antingen justitiekanslern i statsrådet eller riksdagens justitieombudsman. Enligt 2 mom. åtalas en statsåklagare för tjänstebrott vid hovrätten. Åklagare är antingen justitiekanslern eller justitieombudsmannen. Enligt 3 mom. åtalas en ledande distriktsåklagare, specialiståklagare, distriktsåklagare och biträdande åklagare för tjänstebrott vid hovrätten. Åklagare är riksåklagaren eller en av riksåklagaren förordnad åklagare.

Lagutskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om en opartisk åtalsprövning av tjänstebrott och den externa tilltron till denna och föreslår att prövningsrätten i anslutning till utövningen av åtalsrätten vid handläggning av tjänsteåtal ska flyttas bort från Åklagarmyndigheten också i fråga om ledande distriktsåklagare, specialiståklagare, distriktsåklagare och biträdande åklagare. Ändringen görs så att de åklagarna nämns i paragrafens 2 mom., som i förslaget enbart gäller statsåklagare. Med hänvisning till allmänna motiveringen föreslår utskottet dessutom att 2 mom. ändras så att också en åklagare som förordnats av justitiekanslern eller justitieombudsmannen kan komma i fråga som åklagare. Utskottet föreslår också en teknisk ändring så att uttrycket "justitiekanslern i statsrådet" och "riksdagens justitieombudsman" används också i 2 mom., på samma sätt som i 1 mom. Till följd av utskottets förslag ovan blir 3 mom. överflödigt och kan strykas.

29 §. Närmare bestämmelser. I den föreslagna 29 § finns det bestämmelser om bemyndiganden att utfärda förordning. Enligt paragrafens 2 mom. får närmare bestämmelser om Åklagarmyndighetens organisation och åklagardistrikt, personal, åklagarnas uppgifter samt förordnandet till uppgifterna, utnämning av åklagare till tjänsteförhållande för viss tid och beslutanderätten när det gäller personalens tjänsteförhållanden utfärdas genom förordning av statsrådet.

Lagutskottet hänvisar till det som sägs i allmänna motiveringen ovan om bemyndigandena att utfärda förordning och det som sägs om lagstiftningsordningen i grundlagsutskottets utlåtande (GrUU 25/2018 rd, s. 4) och föreslår att bemyndigandet preciseras så att det genom förordning får utfärdas närmare bestämmelser bara om åklagarnas administrativa uppgifter.

Med hänvisning till det som i allmänna motiveringen sägs om de biträdande chefernas ställning och regleringen om de biträdande cheferna föreslår lagutskottet vidare att den grundläggande regleringen om biträdande chefer i lagen förtydligas, så att bemyndigandet att utfärda förordning i 2 mom. får ett omnämnande av uppgiften som biträdande chef och förordnandet till uppgiften.

Lagutskottet föreslår att 2 mom. i sin helhet får följande lydelse: Närmare bestämmelser om Åklagarmyndighetens organisation och åklagardistrikt, personal, åklagarnas administrativa uppgifter samt förordnandet till uppgifterna, uppgiften som biträdande chef och förordnandet till uppgiften, utnämning av åklagare till tjänsteförhållande för viss tid och beslutanderätten när det gäller personalens tjänsteförhållanden får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

11. Lag om ändring av 4 och 14 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande och om tillämpning av rambeslutet

4 §. Myndigheter som beslutar om erkännande och anpassning. I den föreslagna 4 § 1 mom. 1 punkten finns det ett felaktigt omnämnande av Kouvola hovrätts domkrets, som har dragits in. Lagutskottet föreslår en teknisk korrigering enligt vilken omnämmandet av Kouvola hovrätts domkrets stryks.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Lagutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 2—10 och 12 i proposition RP 17/2018 rd utan ändringar.

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 11 i proposition RP 17/2018 rd med ändringar. (Utskottets ändringsförslag)

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om Åklagarmyndigheten

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Betänkande LaUB 5/2018 rd

1 kap.

Åklagarmyndighetens ställning, uppgifter och organisation

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om Åklagarmyndighetens ställning, uppgifter och förvaltning samt om åklagarnas uppgifter.

2 §

Åklagarmyndighetens ställning och uppgift

Åklagarmyndigheten svarar självständigt och oberoende för ordnandet av åklagarväsendet.

3 §

Åklagarmyndighetens organisation

Centralförvaltningsenhet för Åklagarmyndigheten är riksåklagarens byrå. För ordnandet av Åklagarmyndighetens verksamhet delas landet in i åklagardistrikt. Till ett åklagardistrikt hör en eller flera kommuner.

Högsta åklagare och chef för åklagarna är riksåklagaren.

Åklagarmyndigheten hör till justitieministeriets förvaltningsområde.

4 §

Uppgifterna för riksåklagarens byrå

Riksåklagarens byrå ska styra och utveckla Åklagarmyndigheten och åklagarverksamheten, svara för att Åklagarmyndighetens verksamhet är resultatrik, övervaka att åklagarnas verksamhet är lagenlig och enhetlig, ha hand om Åklagarmyndighetens allmänna förvaltning, kommunikation och utbildning, sköta det nationella och internationella samarbetet inom sitt verksamhetsområde, svara för ordnandet av verksamheten för de åklagare som är undersökningsledare när en polisman misstänks ha begått ett brott.

5 §

Åklagardistriktens uppgifter

Varje åklagardistrikt svarar för ordnandet av åklagaruppgifterna i de brottmål som handläggs i distriktet. Det kan bestämmas om fördelningen av brottmålen för handläggning i åklagardistriktet.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

ten på ett sätt som avviker från områdesindelningen, om det behövs för att jämna ut arbetet, för en snabbare handläggning, för att utnyttja tillgänglig specialkompetens eller av någon annan särskild orsak.

Åklagardistriktet ska inom sitt eget verksamhetsområde utveckla åklagarverksamheten under ledning av riksåklagarens byrå, svara för åklagarverksamhetens resultat, övervaka att åklagarnas verksamhet är lagenlig och enhetlig samt sköta myndighetssamarbetet och det övriga samarbete som ansluter till åklagarnas uppgifter.

Dessutom ska åklagardistriktet sköta de övriga uppgifter som riksåklagarens byrå särskilt ålägger det.

6 §

Ålands åklagardistrikt

I landskapet Åland svarar Ålands åklagardistrikt för ordnandet av åklagaruppgifterna i de brottmål som handläggs i distriktet.

Ålands åklagardistrikt har sitt verksamhetsställe i Mariehamn. Bestämmelser om det språk som ska användas inom Ålands åklagardistrikt och om personalens språkkunskaper finns i 6 kap. i självstyrelselagen för Åland (1144/1991).

På ledande landskapsåklagaren och landskapsåklagarna tillämpas vad som i denna lag föreskrivs om ledande distriktsåklagare och distriktsåklagare.

2 kap.

Åklagare och åklagarnas uppgifter

7 §

Åklagare

Åklagare är

- 1) riksåklagaren och biträdande riksåklagaren,
- 2) statsåklagarna,
- 3) ledande distriktsåklagarna och ledande landskapsåklagaren,
- 4) specialiståklagarna,
- 5) distriktsåklagarna och landskapsåklagarna,
- 6) biträdande åklagarna.

Bestämmelser om Finlands nationella medlem i Eurojust finns i lagen om genomförande av vissa bestämmelser i beslutet om Eurojust (742/2010).

Betänkande LaUB 5/2018 rd

8 §

Specialåklagare

Specialåklagare är justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman. Bestämmelser om dessa åklagares åtalsrätt finns i 110 § i grundlagen.

9 §

Åklagarnas uppgifter

En åklagare ska se till att det straffrättsliga ansvaret i de mål som han eller hon handlägger förverkligas utan dröjsmål och på ett jämlikt och ekonomiskt sätt enligt vad parternas rättsskydd och allmänintresset kräver.

10 §

Åklagarnas behörighet

Åklagarna utövar självständig och oberoende åtalsprövningsrätt. En åklagare ska i de brottmål som åklagaren handlägger självständigt och oberoende fatta de avgöranden som omfattas av hans eller hennes beslutanderätt och som gäller förverkligandet av det straffrättsliga ansvaret. Varje åklagare är behörig i åklagaruppgifter i hela landet.

11 §

Riksåklagarens uppgifter som högsta åklagare och riksåklagarens beslutanderätt

Riksåklagaren ska

- 1) vara åklagare i de mål som enligt lag ska skötas av riksåklagaren eller som han eller hon åtar sig,
- 2) besluta om inlämnandet av en åklagares ansökan om besvärstillstånd till högsta domstolen och om vem som företräder åklagarna i högsta domstolen,
- 3) övervaka och främja åklagarverksamhetens rättsliga kvalitet och enhetlighet,
- 4) förordna de i 2 kap. 4 § i förundersökningslagen (805/2011) avsedda åklagare som är undersökningsledare när en polisman misstänks ha begått ett brott.

Riksåklagaren kan överta avgörandet av ett ärende som ankommer på en underlydande åklagare eller förordna att en underlydande åklagare ska utföra ett åtal som riksåklagaren beslutat väcka. Riksåklagaren kan också förordna att en underlydande åklagare ska utföra åtalsprövningen i ett mål.

Riksåklagaren kan för viss tid bevilja en sådan namngiven tjänsteman i ett annat tjänsteförhållande som är tjänstledig från sin åklagartjänst sådana åklagarbefogenheter som tjänstemannen behöver för ett visst uppdrag. På den som utövar åklagarbefogenheter tillämpas i övrigt vad som föreskrivs om åklagare.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

12 §

Biträdande riksåklagaren

Biträdande riksåklagaren bistår riksåklagaren och är riksåklagarens ställföreträdare.

Biträdande riksåklagaren avgör med samma befogenheter som riksåklagaren de ärenden som han eller hon ska handlägga.

13 §

Statsåklagare

Vid riksåklagarens byrå finns statsåklagare.

En statsåklagare är åklagare i de ärenden och mål som han eller hon förordnats att handlägga.

14 §

Specialiståklagare

En specialiståklagare är åklagare i sådana särskilt krävande brottmål som hör till hans eller hennes specialområde och i andra brottmål som han eller hon förordnats att handlägga.

15 §

Ledande distriktsåklagare, distriktsåklagare och biträdande åklagare

Ledande distriktsåklagarna, distriktsåklagarna och biträdande åklagarna är åklagare i brottmål som handläggs i åklagardistriktet och i andra mål som de förordnats att handlägga.

16 §

Behörighetskrav

Behörighetskraven för riksåklagaren och biträdande riksåklagaren är annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter samt i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap.

Behörighetskrav för andra åklagare är annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Behörighetskrav för ledande distriktsåklagare är dessutom i praktiken visad ledarförmåga.

17 §

Utnämning

Bestämmelser om utnämning av riksåklagaren finns i grundlagen. Biträdande riksåklagaren utnämns av republikens president på framställning av statsrådet.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

Statsåklagarna utnämns av statsrådet på framställning av riksåklagarens byrå.

Ledande distriktsåklagarna, specialiståklagarna och distriktsåklagarna utnämns av riksåklagarens byrå. Utnämning till en tjänst som ledande distriktsåklagare sker för en tid av ~~högst~~ fem år, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna för en kortare tid.

Biträdande åklagare utnämns av åklagardistriktet till ett tjänsteförhållande för viss tid.

3 kap.

Ledning och avgörande av ärenden

18 §

Ledning

Riksåklagarens byrå leds av riksåklagaren.

Varje åklagardistrikt leds av en ledande distriktsåklagare. Ledande distriktsåklagaren kan bistås av en eller flera åklagare som biträdande chef. De biträdande cheferna sköter förutom uppgifterna som åklagare också sådana administrativa uppgifter inom åklagardistriktet som ålagts dem.

19 §

Avgörande av administrativa ärenden

Administrativa ärenden som gäller hela Åklagarmyndigheten avgörs av riksåklagaren, om det inte har föreskrivits eller bestämts att någon annan tjänsteman ska avgöra dem.

Administrativa ärenden som handläggs vid riksåklagarens byrå avgörs av riksåklagaren, om det inte har föreskrivits eller bestämts att någon annan tjänsteman ska avgöra ärendet. Beslutanderätten i ett administrativt ärende som enligt lag ska avgöras av riksåklagaren får inte överlåtas till någon annan tjänsteman än riksåklagaren eller biträdande riksåklagaren. Riksåklagaren kan förbehålla sig beslutanderätten i ett ärende som en annan tjänsteman vid riksåklagarens byrå annars har rätt att avgöra.

Administrativa ärenden som handläggs i ett åklagardistrikt avgörs av ledande distriktsåklagaren, om inte ärendet enligt gällande bestämmelser eller Åklagarmyndighetens arbetsordning ska avgöras av biträdande chefen eller någon annan tjänsteman. Ledande distriktsåklagaren kan förbehålla sig beslutanderätten i ett administrativt ärende som en annan tjänsteman inom åklagardistriktet annars har rätt att avgöra.

20 §

Fördelningen av brottmål

Brottmålen ska fördelas mellan åklagarna för handläggning så att parternas rätt att få sitt mål avgjort på ett oberoende, opartiskt och snabbt sätt säkerställs.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

Riksåklagaren kan förordna att ett brottmål ska handläggas av flera åklagare. Samtidigt ska det bestämmas om ansvarsfördelningen mellan dem. En ledande distriktsåklagare kan ge ett sådant förordnande till åklagare som är underställda honom eller henne.

21 §

Överlämnande av brottmål till en annan åklagare

Om en åklagare på grund av ett annat tjänsteuppdrag eller av någon annan orsak är förhindrad att sköta sitt åklagaruppdrag, kan åklagarens chef överlämna brottmål som åklagaren handlägger till en annan åklagare. ~~Detta kräver samtycke av båda åklagarnas chefer.~~

En åklagares chef kan av särskilda skäl överlämna brottmål som handläggs av åklagaren till en annan åklagare om det är ändamålsenligt med tanke på en snabb rättegång, en jämn fördelning av arbetet, särskild kompetens eller andra motsvarande skäl. Detta kräver samtycke av den åklagare som handlägger målet. (Nytt 2 mom.)

4 kap.

Särskilda bestämmelser

22 §

Rätt att få information

En åklagare har trots sekretessbestämmelserna rätt att för ett tjänsteuppdrag avgiftsfritt få behövlig information och behövliga handlingar av myndigheter och av sammanslutningar som har tillsatts för att sköta offentliga uppgifter, om inte lämnande av informationen eller handlingen till åklagaren eller användning av informationen som bevis har förbjudits eller begränsats i lag.

Åklagaren har, trots att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företags-, bank- eller försäkringshemlighet, rätt att få den information som behövs för ett tjänsteuppdrag. Åklagaren har rätt att ur Rättsregistercentralens bötesregister få den information om bötesstraff och verkställighet av bötesstraff som behövs vid åtalsprövningen.

Åklagarens rätt till information enligt 1 mom. omfattar dock inte information som en myndighet eller en sammanslutning som har tillsatts för att sköta en offentlig uppgift har fått tillstånd att ta del av för vetenskaplig forskning eller statistikföring eller för planerings- och utredningsuppgifter.

23 §

Tystnadsplikt och tystnadsrätt

Vad som i fråga om polisens personal föreskrivs om tystnadsplikt i 7 kap. 1 § i polislagen (872/2011) och om skyldighet att lämna ut information i 5 § i det kapitlet ska också tillämpas på Åklagarmyndighetens personal.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

En åklagare har tystnadsrätt i fråga om sådan i 7 kap. 3 § 1 mom. i polislagen avsedd information som åklagaren har fått när han eller hon varit undersökningsledare enligt 2 kap. 4 § i förundersökningslagen.

Bestämmelser om åklagarens tystnadsplikt och tystnadsrätt när åklagaren fastställer en europeisk utredningsorder finns i lagen om genomförande av direktivet om en europeisk utredningsorder på det straffrättsliga området (430/2017).

Bestämmelser om skyldighet för dem som hör till Åklagarmyndighetens personal att vittna vid en rättegång trots den tystnadsplikt som avses i 1 mom. eller den tystnadsrätt som avses i 2 mom. finns i 17 kap. 12 § 3 mom. i rättegångsbalken.

24 §

Jäv

En åklagare är jävig, om

- 1) åklagaren eller en närstående till honom eller henne är part,
- 2) målet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada för åklagaren eller en närstående till honom eller henne,
- 3) åklagaren eller en närstående till honom eller henne är biträde eller ombud för en part eller för den för vilken målet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada,
- 4) åklagaren står i anställningsförhållande eller i ett sådant uppdragsförhållande som har samband med det föreliggande målet till en part eller till någon för vilken målet kan väntas medföra nytta eller skada,
- 5) åklagaren är medlem av styrelsen, ett därmed jämförbart organ eller förvaltningsrådet eller är verkställande direktör eller har motsvarande ställning i en sådan sammanslutning, stiftelse eller offentligrättslig inrättning som är part eller för vilken målet kan väntas medföra synnerlig nytta eller skada, eller
- 6) någon annan omständighet än en sådan som avses i 1–5 punkten kan ge motiverad anledning att ifrågasätta åklagarens opartiskhet i målet.

Som närstående till en åklagare anses de personer som avses i 28 § 2 och 3 mom. i förvaltningslagen (434/2003).

En åklagare får även om han eller hon är jävig vidta åtgärder som inte tål uppskov. Åklagaren ska underrätta den som förordnar ställföreträdare för åklagaren om jävet.

25 §

Beredskap

Riksåklagaren kan på ett ändamålsenligt sätt ordna åklagarberedskap utanför tjänstetid.

En ledande distriktsåklagare kan förordna att en åklagare ska stå i beredskap under tjänstetid, om det behövs för att säkerställa att åklagaren kan nås för avgörande av brådskande ärenden som hör till åklagarens beslutanderätt.

Den åklagare som på förordnande av riksåklagaren står i beredskap är, när han eller hon står i beredskap, behörig att fatta beslut om åtgärder i ett mål som en annan åklagare har förordnats att handlägga, om åtgärden inte tål uppskov.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

26 §

Verksamhet som ombud eller biträde

På en åklagares rätt att vara ombud eller biträde vid en rättegång tillämpas vad som i 15 kap. 3 § i rättegångsbalken föreskrivs om tjänstemän och lagfarna medlemmar av en allmän domstol.

Bestämmelser om åklagarens skyldighet att föra målsägandens talan beträffande dennes privaträttsliga anspråk finns i 3 kap. 9 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997).

27 §

Handläggning av tjänsteåtal

Riksåklagaren och biträdande riksåklagaren åtalas för tjänstebrott vid högsta domstolen. Åklagare är antingen justitiekanslern i statsrådet eller riksdagens justitieombudsman.

En statsåklagare, ledande distriktsåklagare, specialiståklagare, distriktsåklagare och biträdande åklagare åtalas för tjänstebrott vid hovrätten. Åklagare är antingen justitiekanslern i statsrådet eller riksdagens justitieombudsman eller en åklagare som förordnats av justitiekanslern i statsrådet eller justitieombudsmannen.

En ledande distriktsåklagare, specialiståklagare, distriktsåklagare och biträdande åklagare åtalas för tjänstebrott vid hovrätten. Åklagare är riksåklagaren eller en av riksåklagaren förordnad åklagare.

28 §

Handläggning av skadeståndsärenden som gäller Åklagarmyndigheten

Bestämmelser om handläggning av skadeståndsärenden som gäller Åklagarmyndigheten finns i lagen om statens skadeståndsverksamhet (978/2014).

29 §

Närmare bestämmelser

Bestämmelser om behörighetsvillkor som gäller åklagarnas språkkunskaper, om behörigheten för och utnämningen av andra tjänstemän vid Åklagarmyndigheten än åklagare och om avgörande av ärenden som gäller förvaltningsklagan utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om Åklagarmyndighetens organisation och åklagardistrikt, personal, åklagarnas administrativa uppgifter samt förordnandet till uppgifterna, uppgiften som biträdande chef och förordnandet till uppgiften, utnämning av åklagare till tjänsteförhållande för viss tid och beslutanderätten när det gäller personalens tjänsteförhållanden får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

30 §

Åklagarmyndighetens arbetsordning

I Åklagarmyndighetens arbetsordning, som fastställs av riksåklagaren, bestäms det om ordnandet av arbetet vid Åklagarmyndigheten. I arbetsordningen kan det bestämmas om skötseln av tjänstemännens uppgifter och deras vikarier, fördelningen av brottmål i åklagardistriktet, ordnandet av åklagaruppgifterna, handläggningen av mål och ärenden samt andra frågor inom Åklagarmyndighetens förvaltning som är behövliga med tanke på ordnandet av verksamheten.

5 kap.

Ikraftträdande

31 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om åklagarväsendet (439/2011), nedan *den upphävda lagen*.

32 §

Hänvisningsbestämmelse

Vad som någon annanstans i lag föreskrivs om allmänna åklagaren ska tillämpas på åklagare.

Vad som någon annanstans i lag föreskrivs om Riksåklagarämbetet ska gälla riksåklagarens byrå.

Vad som någon annanstans i lag föreskrivs om åklagarämbeten, ledande häradsåklagare och häradsåklagare ska på motsvarande sätt gälla åklagardistrikt, ledande distriktsåklagare och distriktsåklagare.

Om det i någon annan lag eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av en annan lag hänvisas till den upphävda lagen, ska hänvisningen anses avse motsvarande bestämmelse i denna lag.

33 §

Övergångsbestämmelser som gäller uppgifterna

Vid ikraftträdandet av denna lag överförs de ärenden som är anhängiga vid åklagarämbetena och Riksåklagarämbetet samt övergår de avtal och förbindelser som ingåtts av åklagarämbetena och Riksåklagarämbetet med de rättigheter och skyldigheter som följer av dem till Åklagarmyndigheten.

Övergångsbestämmelser som gäller personalen

Bestämmelser om personalens ställning finns i 2 kap. i statstjänstemannalagen (750/1994).

Vid ikraftträdandet av denna lag ombildas tjänsterna vid åklagarämbetena och Riksåklagarämbetet till gemensamma tjänster för Åklagarmyndigheten. Sådan ombildning av tjänsten som avses här kräver inte den till tjänsten utnämnda tjänstemannens samtycke.

Vid ikraftträdandet av denna lag upphör tjänsterna som ledande häradsåklagare vid åklagarämbetena och tjänsteförhållandena upphör utan uppsägning. Varje ledande häradsåklagare överförs till en tjänst som distriktsåklagare till det distrikt eller den enhet som motsvarar verksamhetsstället vid tidpunkten för ikraftträdandet av lagen. Tjänsterna som häradsåklagare ombildas till tjänster som distriktsåklagare och placeras i de distrikt och enheter som följer av deras verksamhetsställen vid ikraftträdandet av lagen.

Sådana tjänster som häradsåklagare i fråga om vilka den till tjänsten utnämnda personen vid ikraftträdandet av lagen är förordnad till en uppgift som specialiståklagare som gäller tills vidare ombildas till specialiståklagartjänster vid ikraftträdandet av lagen. Till tjänster som specialiståklagare ombildas också de tjänster som häradsåklagare som har inrättats för skötseln av specialiståklagares uppgifter.

2.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden och om överföring av förundersökning och lagföring mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om förebyggande och lösning av tvister om utövande av jurisdiktion i straffrättsliga förfaranden och om överföring av förundersökning och lagföring mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (295/2012) 3 § 2 och 3 mom. som följer:

Betänkande LaUB 5/2018 rd

3 §

Behöriga myndigheter

Om ingen åklagare har förordnats i brottmålet eller om det inte finns någon undersökningsledare i målet, är riksåklagarens byrå och centralkriminalpolisen behöriga att fullgöra de uppgifter som föreskrivs i detta kapitel. Riksåklagarens byrå ska underrätta centralkriminalpolisen när byrån har tagit emot en begäran om kontakt. Centralkriminalpolisen ska lämna riksåklagarens byrå en motsvarande underrättelse.

Riksåklagarens byrå och centralkriminalpolisen ska bistå den behöriga myndigheten vid de kontakter som avses i detta kapitel. Riksåklagarens byrå och centralkriminalpolisen ska dessutom bistå de behöriga myndigheterna i en annan medlemsstat för att den myndighet som avses i 1 mom. ska kunna kontaktas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av lagen om genomförande av vissa bestämmelser i beslutet om Eurojust

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om genomförande av vissa bestämmelser i beslutet om Eurojust (742/2010) 2 § 2 mom., 4 § 1 mom., 5 § 1 mom., 7 och 12 § som följer:

2 §

Nationell medlem

Den nationella medlemmen utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid som statsåklagare vid riksåklagarens byrå. I fråga om utnämningen av och behörighetsvillkoren för medlemmen tillämpas vad som föreskrivs om utnämning av och behörighetsvillkor för statsåklagare.

Betänkande LaUB 5/2018 rd

4 §

Biträdande medlem

Den nationella medlemmen ska biträdas av minst en biträdande medlem. Behörighetsvillkoren för en biträdande medlem är desamma som för den nationella medlemmen. En biträdande medlem får vid behov ersätta medlemmen. Den biträdande medlemmens mandatperiod är fyra år och den kan förnyas. De biträdande medlemmarna utses av riksåklagarens byrå.

5 §

Assisterande medlem

Den nationella medlemmen ska biträdas av minst en assisterande medlem. En assisterande medlem som uppfyller samma behörighetsvillkor som den nationella medlemmen får vid behov ersätta den nationella medlemmen. De assisterande medlemmarnas mandatperiod är fyra år och den kan förnyas. De assisterande medlemmarna utses av riksåklagarens byrå.

7 §

Nationella kontaktpersoner

Riksåklagarens byrå ska utse en eller flera nationella kontaktpersoner som avses i artikel 12.1 i Eurojustbeslutet.

12 §

Kontroll av personuppgifter

Begäran om kontroll av personuppgifter som Eurojust har behandlat ska riktas till riksåklagarens byrå. Riksåklagarens byrå ska utan dröjsmål sända begäran till Eurojust för handläggning.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem (372/2010) 12 § 1 mom. 3 punkten och 2 mom. som följer:

12 §

En justitieförvaltningsmyndighets rätt att använda uppgifter som registrerats av en annan justitieförvaltningsmyndighet

En justitieförvaltningsmyndighet får utan hinder av sekretessbestämmelserna med hjälp av teknisk anslutning söka och använda uppgifter som en annan justitieförvaltningsmyndighet har fört in i registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden eller i rikssystemet för behandling av diarie- och ärendehanteringsuppgifter, om

3) uppgifterna överlämnas till riksåklagarens byrå för att denna ska kunna utföra sina lagstadgade tillsyns- och utvecklingsuppgifter.

Högsta domstolen, högsta förvaltningsdomstolen och riksåklagarens byrå får med hjälp av teknisk anslutning söka och för planering och övervakning av domstols- och åklagarverksamheten använda information som åklagarmyndigheterna och domstolarna har registrerat i rapporterings-, statistik- och arkivsystemet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag

om ändring av 3 § i lagen om myndigheters sigill och stämplat

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om myndigheters sigill och stämplat (19/2009) 3 § 2 mom. 6 punkten som följer:

3 §

Sigillens och stämplatarnas emblem

Finlands vapens emblem används alltid i sigill och stämplat av

6) riksåklagaren och riksåklagarens byrå,

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag

om ändring av 4 § i lagen om nominering av kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om nominering av kandidater för uppdrag som domare vid eller ledamot av internationella domstolar och Europeiska unionens domstol (676/2016) 4 § 1 mom. som följer:

Betänkande LaUB 5/2018 rd

4 §

Sakkunnigdelegationens sammansättning

Sakkunnigdelegationen ska ha nio ledamöter. Ledamöter i delegationen är företrädare för statsrådets kansli, utrikesministeriet, justitieministeriet, högsta domstolen, högsta förvaltningsdomstolen och riksåklagarens byrå, en företrädare för de enheter som erbjuder juridisk forskning och undervisning vid universiteten, en företrädare för Finlands Advokatförbund samt en person som särskilt förordnas av det ministerium som föredrar nomineringsärendet i fråga för statsrådet. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 4 § i militär rättegångslag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i militära rättegångslagen (326/1983) 4 § 1 mom., sådant det lyder i lag 446/2011, som följer:

4 §

Åklagare i militära rättegångsärenden är de distriktsåklagare och specialiståklagare som riksåklagaren förordnat till dessa uppgifter. I fråga om åklagare i de militära rättegångsärenden som i första instans handläggs av hovrätten gäller vad som föreskrivs särskilt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag

om ändring av 5 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om överföring av dömda personer inom Europeiska unionen och om tillämpning av rambeslutet (1169/2011) 5 § 1 mom. som följer:

5 §

Temporärt tagande i förvar

I de fall som avses i artikel 14 i rambeslutet får en anhållningsberättigad tjänsteman ta den dömda i förvar för att säkerställa verkställigheten, om den utfärdande staten begär det. Begäran får framställas direkt hos den anhållningsberättigade tjänstemannen. Den tingsrätt inom vars domkrets den ort där den dömda hålls i förvar finns, distriktsåklagaren eller specialiståklagaren inom domkretsen och Brottsförvaltningsmyndighetens centralförvaltningsenhet ska utan dröjsmål underrättas om att den dömda har tagits i förvar.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag

om ändring av 9 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna

I enlighet med riksdagens beslut

Betänkande LaUB 5/2018 rd

ändras i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga nordiska länderna (1383/2007) 9 § 1 mom., sådant det lyder i lag 659/2015, som följer:

9 §

Behöriga åklagare

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, är distriktsåklagarna och specialiståklagarna inom domkretsen för Helsingfors tingsrätt behöriga att sköta de åklagaruppgifter som avses i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag

om ändring av 12 § i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om utlämning för brott mellan Finland och de övriga medlemsstaterna i Europeiska unionen (1286/2003) 12 § 1 mom., sådant det lyder i lag 658/2015, som följer:

12 §

Behöriga åklagare

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, är distriktsåklagarna och specialiståklagarna inom domkretsen för Helsingfors tingsrätt behöriga att sköta de åklagaruppgifter som avses i denna lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag

om ändring av 4 och 14 § i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande och om tillämpning av rambeslutet

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om det nationella genomförandet av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i rambeslutet om övervakningsåtgärder som ett alternativ till tillfälligt frihetsberövande och om tillämpning av rambeslutet (620/2012) 4 § 1 mom. och 14 § 1 mom. som följer:

4 §

Myndigheter som beslutar om erkännande och anpassning

Beslut om erkännande av ett beslut om övervakningsåtgärder fattas av

- 1) en distriktsåklagare eller specialiståklagare inom Helsingfors tingsrätts domkrets, om övervakningen är avsedd att ordnas inom Helsingfors ~~eller Kuopio~~ hovrätts domkrets,
 - 2) en distriktsåklagare eller specialiståklagare inom Norra Savolax tingsrätts domkrets, om övervakningen är avsedd att ordnas inom Östra Finlands hovrätts domkrets,
 - 3) en distriktsåklagare eller specialiståklagare inom Uleåborgs tingsrätts domkrets, om övervakningen är avsedd att ordnas inom Rovaniemi hovrätts domkrets,
 - 4) en distriktsåklagare eller specialiståklagare inom Birkalands tingsrätts domkrets, om övervakningen är avsedd att ordnas inom Åbo eller Vasa hovrätts domkrets.
-

14 §

Ändringssökande

Den som ställts under övervakning får föra beslutet om erkännande av övervakningsåtgärder till den tingsrätt inom vilkens domkrets den distriktsåklagare eller specialiståklagare som har fattat beslutet är verksam. Tingsrätten ska ta upp ärendet till behandling utan dröjsmål. Tingsrättens beslut får inte överklagas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag

om ändring av 17 kap. 12 § i rättegångsbalken

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättegångsbalken 17 kap. 12 § 3 mom., sådant det lyder i lag 732/2015, som följer:

12 §

En person som avses i 23 § 1 mom. i lagen om Åklagarmyndigheten (/) samt en anställd vid polisen eller vid någon annan myndighet som sköter brottsbekämpning är skyldig att vägra vittna om uppgifter som avses i 7 kap. 1 § 1 mom. i polislagen. En åklagare som avses i 23 § 2 mom. i lagen om Åklagarmyndigheten samt en anställd vid polisen eller vid någon annan myndighet som sköter brottsbekämpning har rätt att vägra vittna om uppgifter som avses i 7 kap. 3 § 1 mom. i polislagen. En tjänsteman vid Brottsförklaringsmyndigheten har rätt att vägra vittna om uppgifter som avses i 19 kap. 10 § 1 mom. i fängelselagen (767/2005). Domstolen får dock ålägga personen att vittna, om

1) åklagaren utför åtal för ett brott för vilket det föreskrivna strängaste straffet är fängelse i minst sex år,

2) en parts rätt att försvara sig på behörigt sätt eller att annars på behörigt sätt bevaka sin rätt under rättegången skulle kränkas om uppgifterna inte lämnades, och

3) röjandet av den persons identitet som lämnat ut konfidentiell information eller tips eller deltagit i bevisprovokation genom köp eller en täckoperation uppenbart inte skulle allvarligt äventyra säkerheten för denna person eller en närstående till honom eller henne.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors 9.11.2018

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Kari Tolvanen saml
medlem Eeva-Johanna Eloranta sd
medlem Katja Hänninen vänst
medlem Ari Jalonen blå
medlem Johanna Karimäki gröna

Betänkande LaUB 5/2018 rd

medlem Pia Kauma saml
medlem Suna Kymäläinen sd
medlem Antero Laukkanen kd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Juha Pylväs cent
medlem Veera Ruoho saml
medlem Ville Tavio saf.

Sekreterare var

utskottsråd Mikko Monto.